

מדדים מרכזיים על מצבם של יוצאי אתיופיה

אילה הנדן ♦ גיק חביב

מאירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל

פברואר 2014

במסמך זה מוצגים מדדים מרכזיים לצבם של יוצאי אתיופיה ועל שינויים במצבם במדדים נבחרים בעשור האחרון (החל מ-2000). המדדים מוצגים על-פי קבוצת גיל: ילדים בבת-ספר יסודיים (6-12), נוער (18-13), חיילים (18-21), צעירים (22-35) ומבוגרים (22-64). הנתונים מבוססים על מקורות ארציים של הלמ"ס ושל משרד החינוך, ועל ממצאי סקר נוער עולה וסקר אתיופים ותיקים שבוצעו במאיירס-ג'ויינט-מכון ברוקדייל במימון משרד הקליטה.

1. מאפייני רקע

1. **גודל האוכלוסייה ומבנה גילים**¹: בסוף 2012 אוכלוסיית יוצאי אתיופיה מנתה כ- 133,531 אנשים. אוכלוסייה זו צעירה בהשוואה לכלל היהודים ומאופיינת באחוז גבוה של ילדים ובאחוז נמוך של בני 65+. בסוף 2011, 44% מיוצאי אתיופיה היו בגילאי 19-0 לעומת 33% בקרב כלל היהודים, ו-6% היו בני 65+ לעומת 12% בקרב יהודים.
2. **ותק: מתוך יוצאי אתיופיה שעלו בעצמם, 38% עלו מאז שנת 2000.**
3. **פיזור האוכלוסייה בין ישובים**: ב-2012 מרבית יוצאי אתיופיה מתגוררים במחוז המרכז (כ-38%) ובמחוז דרום (כ-24%). נתניה היא הישוב עם מספר יוצאי אתיופיה הרב ביותר (כ-10.7 אלף אנשים), וקרית מלאכי היא הישוב עם אחוז יוצאי אתיופיה הגבוה ביותר ביחס לאוכלוסייה (16%).

2. ילדים (6-12)

1. **שיפור בהישגי מיצ"ב**²: חל שיפור בציוני המיצ"ב (מתמטיקה, אנגלית ועברית) של תלמידי כיתות ה' יוצאי אתיופיה בין השנים 2007-2012 וצמצום בפער ביחס לכלל היהודים.
2. **פערים ביחס לכלל היהודים**³: ב-2012 ההישגים של יוצאי אתיופיה היו 89% מההישגים של כלל היהודים: 92% במתמטיקה, 86% במדעים, 90% באנגלית ו-86% בעברית.

¹ מתוך: לקט נתונים לחג הסיגוד, למ"ס.
² מתוך: נתוני המיצ"ב של ראמ"ה.
³ מתוך: נתוני המיצ"ב של ראמ"ה.

3. נוער (13-18)

1. מיצ"ב⁴:

א. **שיפור בהישגי המיצ"ב**: חל שיפור בציוני המיצ"ב (מתמטיקה, מדעים, אנגלית ועברית) של תלמידי כיתות ח' יוצאי אתיופיה בין השנים 2007-2012 וצמצום בפער ביחס לכלל היהודים.

ב. **פערים ביחס לכלל היהודים**: ב-2012 ההישגים של יוצאי אתיופיה היו 86% מההישגים של כלל היהודים: 91% במתמטיקה, 82% במדעים, 88% באנגלית ו-83% בעברית.

2. זכאות לתעודת בגרות⁵:

א. **שיפור בזכאות לבגרות**: ב-2012 שיעור הזכאים לבגרות מתוך תלמידי בתי-הספר שמגישים לבגרות היה 47.6% לעומת 65.2% בקרב כלל היהודים ולעומת 37.9% בקרב יוצאי אתיופיה ב-2011. הפער ביחס לכלל היהודים הצטמצם.

ב. **הבדלים בין המינים**: שיעור הבנות הזכאיות לבגרות גבוה בהרבה ביחס לבנים (55.8% לעומת 38.8% ב-2011/12).

ג. **שיפור בזכאות לבגרות העומדת בתנאי הסף להשכלה גבוהה**: ב-2012 שיעור הזכאים לבגרות העומדת בתנאי הסף להשכלה גבוהה מתוך תלמידי בתי-הספר שמגישים לבגרות היה 27.9% לעומת 55.8% בקרב כלל היהודים ולעומת 15% בקרב יוצאי אתיופיה ב-2001. הפער ביחס לכלל היהודים הצטמצם.

ד. **הבדלים בין המינים**: שיעור הבנות הזכאיות לבגרות העומדת בתנאי הסף להשכלה גבוהה בהרבה ביחס לבנים (34.2% לעומת 21.2% ב-2011/12).

ה. **הבדלים בין יוצאי אתיופיה זור ראשון וזור שני בארץ**: לא נמצא יתרון לדור שני בשיעור הזכאות לבגרות אך נמצא יתרון בשיעור הזכאות לבגרות העומדת בתנאי הסף להשכלה גבוהה. ההבדל בין רמות הבגרות מתבטא בעיקר בשליטה באנגלית.

3. **תחושה בבית הספר**⁶: בסקר נוער עולה, כ-50% מיוצאי אתיופיה דיווחו שיש להם "כתובת בבית הספר" כאשר הם נתקלים בקושי או בבעיה, לעומת כ-65% מכלל היהודים.

⁴ מתוך: נתוני המיצ"ב של ראמ"ה.

⁵ מתוך: עיבוד של קובץ בגרויות של משרד החינוך על-ידי מאירס-גיווינט-מכון ברוקדייל.

⁶ מתוך: כהאן-סטרבצינסקי, פ.; עמיאל, ש.; לוי, ד.; וקונסטנטינוב, ו. 2012. בני נוער יוצאי אתיופיה ויוצאי ברית המועצות לשעבר: עולים ובני עולים – דמיון ושוני. מאירס-גיווינט-מכון ברוקדייל.

4. **נוער בסיכון:** שיעור בני-הנוער יוצאי אתיופיה במסגרות לנוער בסיכון הוא גדול משיעורם באוכלוסייה. לדוגמא, 7% מהילדים שהושמו בפנימיות לילדים ולנוער בסיכון הם יוצאי אתיופיה. באשר להתנהגויות מסמנות סיכון, ממצאי סקר נוער עולה מעלים כי יוצאי אתיופיה משתכרים יותר ומעשנים יותר מכלל היהודים. חלה עליה במדדים של סיכון מדור ראשון לדור שני ולכן בתחום זה הפער מול כלל היהודים גדל.
5. **זהות⁷:** בקרב נוער יוצא אתיופיה, תפיסת הזהות כישראליים והרצון לשרת בצבא גבוהים, כאשר במקביל הם גם שומרים על זהותם לקבוצת המוצא.

4. חיילים (18-21)⁸

1. **גיוס:** ילידי 1990 שהתגייסו לרוב ב-2008:
  - א. שיעור הגיוס בקרב בנים היה 86% לעומת 74.3% מכלל האוכלוסייה.
  - ב. שיעור הגיוס בקרב בנות היה 52% לעומת 56% מכלל האוכלוסייה.
2. **נשירה:** ב-2010, 79.6% מהחיילים הבנים השתחררו במועד שנקבע. 20.4% נשרו במהלך השירות לעומת 15.4% מכלל החיילים.
3. **כליאה:** מבין הבנים המשתחררים ב-2010, 52.9% עברו כליאה במהלך השירות לעומת 25.4% מכלל חיילי צה"ל.

5. צעירים (22-35)

1. **גודל האוכלוסייה:** בשנת 2011, היו 31,400 צעירים (גילאי 22-35) המהווים:
  - א. 25% מכלל יוצאי אתיופיה (לעומת 20% צעירים בכלל האוכלוסייה היהודית).
  - ב. 46% מאוכלוסיית יוצאי אתיופיה בגיל העבודה (18-64).
2. **רמת השכלה⁹:** בשנים 2009-2011 רמת השכלת הצעירים נמוכה בהשוואה לכלל היהודים. לרבים יותר אין השכלה פורמאלית בכלל או השכלה פחותה מתיכונית (28.7% לעומת 7%), או השכלה תיכונית ללא תעודת בגרות (29.8% לעומת 17.4%). לעומת זאת, יש שיעור נמוך יותר של בעלי השכלה על-תיכונית לא-אקדמית (5.1% לעומת 12.8%) ובעלי השכלה אקדמית (5.7% לעומת 28.5%).

⁷ מתוך: כהאן-סטרבצ'ינסקי, פ.; עמיאל, ש.; לוי, ד.; וקונסטנטינוב, ו. 2012. בני נוער יוצאי אתיופיה ויוצאי ברית המועצות לשעבר: עולים ובני עולים – דמיון ושוני. מאיירס-גיווינט-מכון ברוקדייל.

⁸ נתוני ההשתלבות בצה"ל מבוססים על מסמך של המממ (קוד-דוידוביץ. 2011. השתלבות יוצאי אתיופיה בצה"ל)

⁹ עיבוד מיוחד של סקרי כוח-אדם של הלמ"ס על-ידי מאיירס-גיווינט-מכון ברוקדייל.

3. השכלה אקדמית¹⁰:

- א. **התחלת תואר ראשון**: בין 2008 ל-2013 חל גידול במספר המתחילים תואר ראשון מ- 446 ל- 612 (37% לעומת 8% בכלל האוכלוסייה), כלומר הפער הצטמצם. שיעור המתחילים מתוך השנתונים הרלוונטיים (20-24) ב-2011 היה 4.3% לעומת 12.8% בקרב כלל האוכלוסייה.
- ב. **סיום תואר ראשון**: בין 2008 ל-2010 חל גידול במספר המסיימים תואר ראשון מ- 275 ל- 326 (19% לעומת 9%). קצב הגידול היה מהיר יותר מהגידול בשנתונים הרלוונטיים של יוצאי אתיופיה (2%).
- ג. **התחלת תואר שני**: בין 2008 ל-2013 חל גידול במספר המתחילים תואר שני מ- 140 ל- 307 (119%). קצב הגידול היה מהיר יותר מהגידול בשנתונים הרלוונטיים (10%) ובכלל האוכלוסייה (25%).
- ד. **סיום תואר שני**: בין 2008 ל-2010 חל גידול במספר המסיימים תואר שני מ- 19 ל- 47 (147%). קצב הגידול היה מהיר יותר מהגידול בשנתונים הרלוונטיים (2%) ובכלל האוכלוסייה (5%).
4. **תעסוקה**: ב-2009-2011, 65% היו מועסקים, לעומת 75% מכלל היהודים הצעירים. שכרם הממוצע לשעה היה 60% מזה של כלל היהודים הצעירים.
5. **איכות התעסוקה**: ישנו פער גדול באיכות התעסוקה. רק 11% מהמועסקים עובדים בעבודות אקדמיות, גיהוליות, טכניות או מקצועיות, לעומת 39% מכלל היהודים הצעירים. 26% עובדים בעבודות לא מקצועיות, בהשוואה ל- 4% בלבד מכלל היהודים הצעירים.
6. **אינם לומדים ואינם עובדים**: 30% אינם לומדים ואינם עובדים, לעומת 19% מכלל היהודים הצעירים.

6. מבוגרים (22-64) ומשפחות

1. **רמת השכלה**¹¹: בשנים 2010-2011 רמת השכלת המבוגרים נמוכה בהשוואה לכלל היהודים. לרבים אין השכלה פורמאלית בכלל או השכלה פחותה מתיכונית (50.6%). האחוז עם השכלה נמוכה יורד עם הגיל מכ-80% בקרב בני 45-64 לכ-40% בקרב בני 44-22.

¹⁰ מתוך: עיבוד מיוחד של נתוני למ"ס על-ידי מאירס-גיווינט-מכון ברוקדייל, עבור דו"ח תוצאות חומש שנעשה עבור משרד הקליטה.

¹¹ עיבוד מיוחד של סקרי כוח-אדם של הלמ"ס על-ידי מאירס-גיווינט-מכון ברוקדייל.

2. **שיעור התעסוקה**¹²: ב-2010/11 68% מהגברים היו מועסקים לעומת 76% מכלל היהודים. 64% מהנשים היו מועסקות לעומת 74% מכלל היהודיות. הפער הגדול מאוד בין גברים לנשים כמעט נעלם.
3. **משפחות עניות**¹³: ב-2010-2011 38.5% מהמשפחות היו עניות לעומת 14.3% בקרב כלל המשפחות היהודיות. 44.7% מהמשפחות עם ילדים היו עניות, לעומת 17.8% מכלל המשפחות היהודיות. יש לחוסף שהעליות החדות במחירי הדירות ובשכר דירה פוגעים באופן מיוחד ביוצאי אתיופיה אשר מתקשים לצבור את ההון ההתחלתי הדרוש לדירה. דבר זה לא משתקף במדידה של שיעור העוני.
4. **קליטה חברתית ותחושות אפליה**¹⁴: בקרב יוצאי אתיופיה שעלו עד 1991, שיעור גבוה מדווחים שלפחות מחצית מחבריהם אינם יוצאי אתיופיה. עם זאת, כשליש מדווחים שחוו אפליה אישית בעבודה ובצבא ורבים יותר תופסים שיש אפליה קבוצתית כלפי יוצאי אתיופיה ככלל מצד מוסדות כגון משטרת ישראל, משרד החינוך וצה"ל.

¹² מתוך: עיבוד מיוחד של מאירס-גיויינט-מכון ברוקדייל לסקר כוח אדם של הלמ"ס.
¹³ מתוך: עיבוד מיוחד של מאירס-גיויינט-מכון ברוקדייל לסקר הכנסות של הלמ"ס.
¹⁴ מתוך: קינג, י.; פישמן, נ.; וולדה-צדיק, א. 2012. לאחר עשרים שנה בישראל: סקר יוצאי אתיופיה הוותיקים. מאירס-גיויינט-מכון ברוקדייל.